

TURISTIK ZONALAR FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Saydaliyeva Umidaxon Solijon qizi

TDIU, tayanch doktorant,

Tel:(91)150-84-34

Annotatsiya

Ushbu maqolada turistik zona turlari, ular rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlari, tashkiliy-iqtisodiy omillar, turistik zonalar mahsulotining shakllanish va iste’mol jarayoni yoritilgan.

Kalit so‘zlar: turistik rekreatsion zona, erkin iqtisodiy zona, maxsus iqtisodiy turistik rekreatsion zona, tashkiliy-iqtisodiy omillar, turistik zonalar mahsuloti.

Аннотация

В данной статье описаны типы туристских зон, особенности их развития, организационно-экономические факторы, процесс формирования и потребления продукции туристских зон.

Ключевые слова: туристско-рекреационная зона, свободная экономическая зона, особая экономическая туристско-рекреационная зона, организационно-экономические факторы, продукция туристских зон.

Annotation

This article describes the types of tourist zones, features of their development, organizational and economic factors, the process of formation and consumption of products of tourist zones.

Keywords: tourist and recreational zone, free economic zone, special economic tourist and recreational zone, organizational and economic factors, products of tourist zones.

KIRISH

Jahonda turistik zonalarini tashkil etish va ularning faoliyatini rivojlantirish, turistik xizmatlarning sifati va qamrovi samaradorligini oshirish yuzasidan maqsadli ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Jumladan, turistik zonalarini rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash, milliy iqtisodiyotda uning rivojlanish modelini ishlab chiqish, mintaqalarning investitsion turistik jozibadorligini oshirish, zamonaviy turizm infratuzilmalarini shakllantirish, valyuta tushumlarini ko‘paytirish barobarida yangi ish o‘rinlari yaratish, aholining daromadlari va turmush darajasini yaxshilashga alohida e’tibor qaratilmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turistik zonalar o‘z ixtisosligiga yoki asosiy faoliyat turiga qarab turistik zonalar turlicha ta’riflanadi:

Bugungi kunda rekreatsion-turistik zonalar deganda rekreatsion va turistik mahsulotlar yaratilgan, infratuzilma jamlangan, rekreatsion va turistik oqimlar yo‘naltirilgan eng istiqbolli hududlar tushuniladi[1].

An'anaviy tadbirkorlik zonasi singari turistik zonasi ham korxonalarga boshqa joylarda mavjud bo'lmagan davlat va mahalliy soliq imtiyozlaridan foydalanish imkonini beradi. Ushbu rag'batlantirishning maqsadi biznesni jalb qilish, o'sishni rag'batlantirish va aholining muayyan hududlarida bandlik imkoniyatlarini oshirishdir[2].

Turistik-rekreatsioon maxsus iqtisodiy zona – davlatning geografik jihatdan cheklangan hududi bo'lib, uning doirasida turizmni, shuningdek, turizmning raqobatdosh ustunliklarini va barqaror rivojlanishini ta'minlaydigan tegishli faoliyatni amalga oshirish uchun qonun hujjatlarida imtiyozli iqtisodiy rejim o'rnatiladi[3].

Turistik zonalar - tabiati, tarixi, madaniyati yoki boshqa jihatlari bilan chambarchas bog'langan turistik obyektlardan iborat hududdir. Turistik zona sayyohlik obyektlari o'rtasida hamkorlik qilish orqali sayohat davomida uzoqroq qolish imkonini yaratish uchun mo'ljallangan va bu joylarning jozibadorligini oshirishga qaratilgan [4].

Turistik-rekreatsioon zona - bir yoki bir nechta bog'liq bo'lmagan xo'jalik yurituvchi subyektlar yoki havaskor turistlar tomonidan foydalaniladigan turistik va rekreatsioon resurslarga ega bo'lgan hududdir[5].

Turistik va rekreatsioon zona - turizmni ustuvor rivojlantirish uchun mo'ljallangan hudud bo'lib, bunda hududning ekologik va iqtisodiy funksiyalarini turistik va rekreatsioon rivojlanish bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi[6].

Turistik zona deganda iqtisodchilar iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga nisbatan turizmni rivojlantirish ustuvor ahamiyatga ega bo'lgan, tarixiy, madaniy va tabiiy ko'rgazma obyektlari jamlangan hududni tushunishadi[7].

METODOLOGIYA

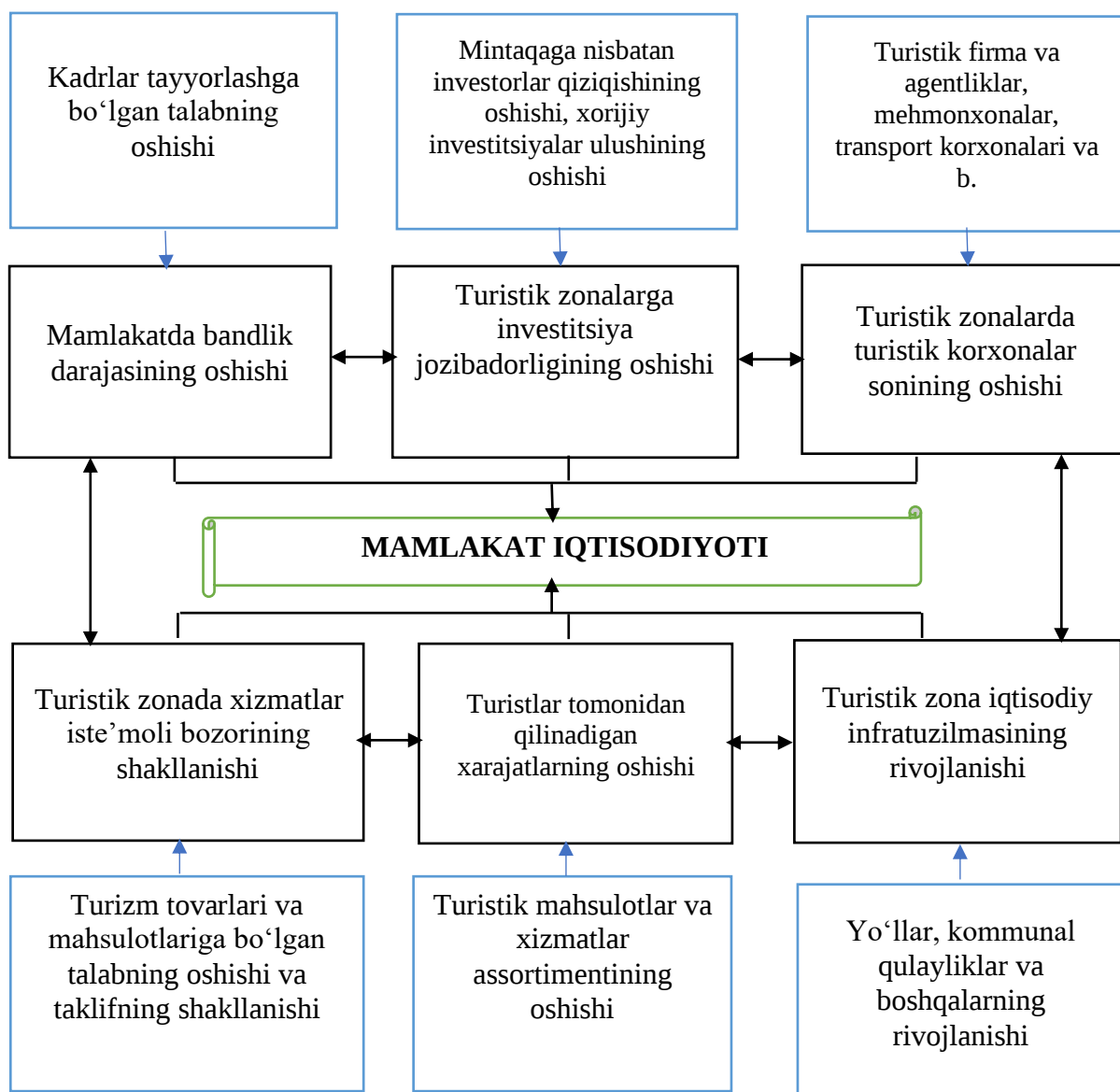
Maqolada ilmiy mushohada, kuzatish, abstrakt-mantiqiy, qiyosiy va tizimli tahlil, analiz va sintez, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi kunda turistik zonalarini rivojlantirish chora-tadbirlar dasturlarini ishlab chiqish, uni samarali rejalashtirish, turistik korxonalar faoliyatini tashkil etishda xorijiy tajribalarni o'rganish va ulardan mamlakatimiz sharoitida foydalanish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim masalalar qatoriga kiradi. "Iqtisodchilarning baholariga qaraganda, turizm sohasidan olinadigan pul tushumlari bir yil davomida har qanday mamlakatda 3-martadan 5-martagacha muomalada bo'ladi. Shuning uchun turistik xizmatlar bozori har qanday davlat, mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi va byudjet daromadlarini keskin oshiruvchi tarmoq hisoblanadi. Katta mablag'lar talab qilishiga qaramay, turizm sohasiga investitsiyalar kiritish ham ancha foydali bo'lib, bu mablag'lar nisbatan tez muddatlarda o'zini oqlaydi" [8].

Turistik zonalar mamlakatlarning iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy o'sishini ta'minlovchi asosiy katalizator vazifasini bajaradi. Turistik zonalar rivojlanishiga turizmning bevosita ta'siri turistik mahsulotlar ishlab chiqish darajasini oshirish orqali turistlar mablag'lari jalb qilinadi, faol mamlakat iste'mol bozori tashkil etiladi va turistik zonalar industriyasining investitsiyali jozibadorligi hamda mamlakatdagi turizm industriyasi korxonalari soni oshadi. Chunki taqdim

etilayotgan turistik xizmatlar sifatini oshirish malakali ko'nikmalarga ega bo'lgan xodimlar sonini oshirishni talab etadi (1-rasm).

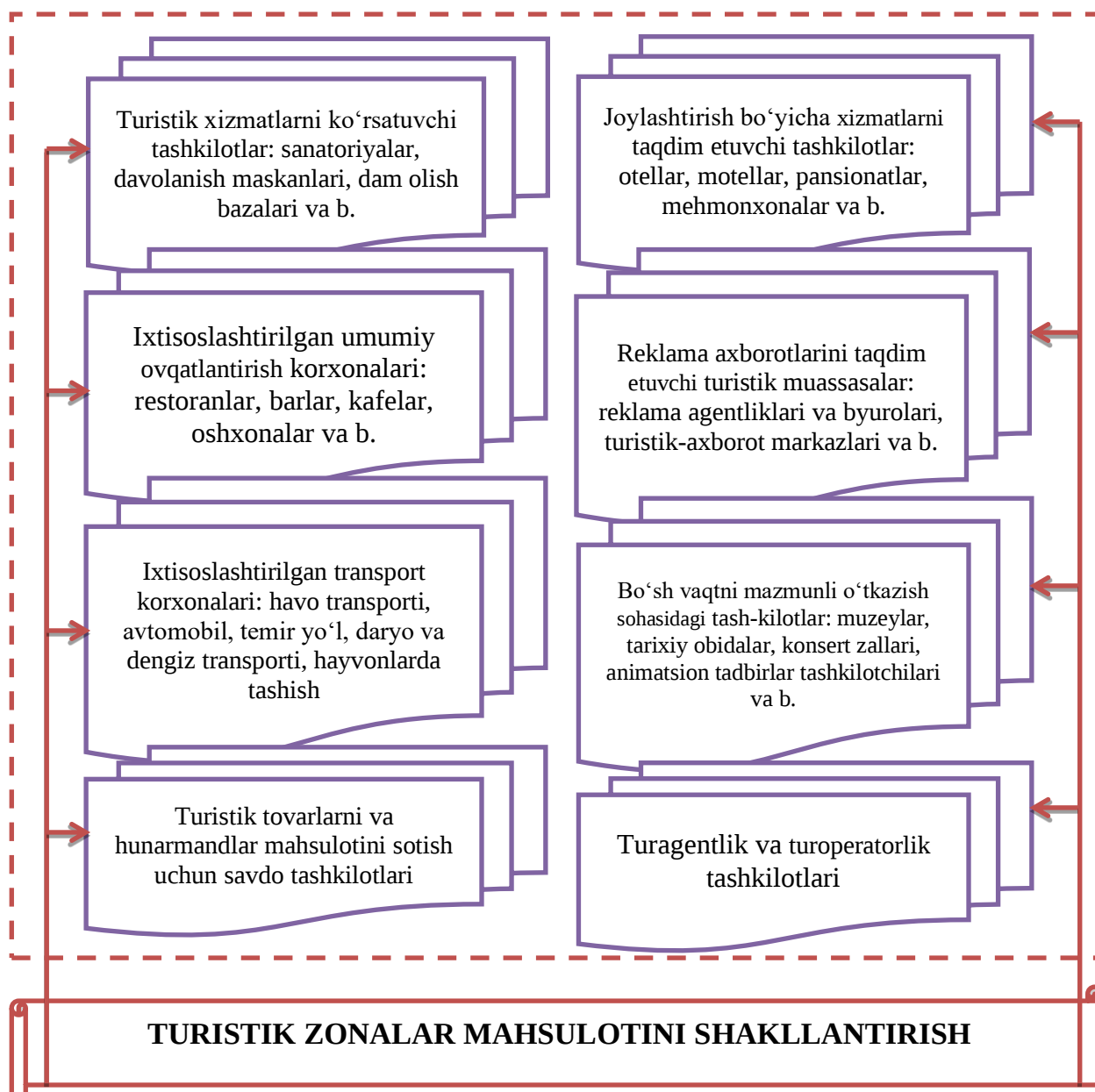

1-rasm. Turistik zonalarining mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishiga bevosita ta'sir qiluvchi tashkiliy-iqtisodiy omillari¹

Hozirgi vaqtda turizm respublikamiz iqtisodiyotiga o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazmoqda. Mamlakat darajasida turizmning roli ko'pgina elementlarni o'z ichiga oluvchi turistik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari bilan uzviy bog'liqdir.

Turistik zonalarda turizm mahsulotlarini shakllantirish va realizatsiya qilish ushbu hududdagi korxona va tashkilotlar doirasida amalga oshiriladi. Bunday xo'jalik yurituvchi subyektlar qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin (2-rasm).

¹ Muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqilgan

2-rasm. Turistik zonalarda turistik mahsulotni shakllantirishda ishtirok etadigan korxona va tashkilotlar¹

Turistik zonalar turizmni rivojlantirishning asosiy natijasi tashrif buyuruvchi turistlarning dam olish vaqtida amalga oshiradigan xarajatlarining jalb qilinish darajasi bilan belgilanadi. Turistik tashriflar vaqtida turist oddiy hayot tarziga qaraganda bir muncha ko'proq pul mablag'larini sarflaydi, shu sababli turizm sohasi mahalliy bozorni qo'shimcha valyuta bilan ta'minlashga hamda mamlakat to'lov balansini yaxshilashga imkoniyat yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Turistik zonalarni rivojlantirish ko'p qirrali majmua xususiyatiga ega. Shuning uchun mamlakatda turistik zonalarni faoliyatini rivojlantirishda quyidagilarning amalga oshirilishini tavsiya qilamiz:

¹ Muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqilgan.

- mamlakatning turistik zonalarini baholash va ulardan foydalanish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflarni ishlab chiqish;
- mavjud turistik zonalar obyektlarining holatini yaxshilash va yangilarini tashkil etish;
- mamlakatdagi turistik zonalar faoliyatini muvofiqlashtirish va ularni doimiy nazorat qilish;
- mamlakatlarning turistik mahsulotini milliy va xalqaro turizm bozoriga chiqarish bo'yicha marketing faoliyatini amalga oshirish hamda marketing tadqiqotlaridan foydalanishni takomillashtirish;

Taklif qilingan tavsiyalar mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining samarali yo'nalishi sifatida xalqaro va ichki turizm xizmatlari bozorining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Mamlakatda turizm sohasining rivojlanishi kuchli multiplikativ samara bilan birgalikda kechadi. Bu holni ko'p yillik jahon tajribasi va ko'plab ilmiy izlanishlar tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alimova G., Kazakov A. Prospects for the development of recreation and tourist zones of the Tashkent region in the context of the preservation of the ecosystem of the region <https://inscience.uz/index.php/socinov/inde>
2. Tourism zones in the commonwealth of Virginia//www.vatc.org/tourism/zones/zones
3. Плисецкий Е.Е. Особые экономические зоны как форма территориальной организации туристической отрасли в России автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата географических наук Москва — 2012.
4. JTA Tourism Zone Development Act|Creating Tourism Destinations|About Policy|Japan Tourism Agency. Available online: <http://www.mlit.go.jp/kankochoten/shisaku/kankochi/seibi.html>
5. Полякова Ирина Леонидовна развитие региональных туристско-рекреационных комплексов 08.00.05 - Экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика) Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук Оренбург-2013.
6. Евстропьева О.В., Бардаш А.В., Будаева Д.Г. методологические подходы к туристско-рекреационной дифференциации территорий с особыми условиями использования //Современные проблемы сервиса и туризма 2019. Т.13. № 1. С. 9. DOI: 10.24411/1995-0411-2019-10102
7. Королёва Н.В. Рекреационная зона как структурная территориальная единица экономики государства <https://cyberleninka.ru/article/n/rekreatsionnaya-zona-kak-strukturnaya-territorialnaya-edinitsa-ekonomiki-gosudarstva>
8. Тухлиев И.С., Хайитбоев Р., Сафаров Б.Ш., Турсунова Г.Р. “Туризм асослари”. Дарслик. Т.: “Фан ва технология” 2014 й.-314 б.